

**C. RĂDULESCU-MOTRU - P.P. PANAITESCU - TUDOR VIANU
- NICOLAE IORGA - MIRCEA VULCĂNESCU -
MIHAIL POLIHRONIADE - CONSTANTIN MOISIL -
MIRCEA IONNIȚIU - TEȘU SOLOMOVICI**

ISTORIA MONARHIEI ROMÂNEȘTI

CAROL I – FERDINAND I – CAROL II – MIHAI I

Editura TEȘU

CUPRINS

Arborele genealogic al Regilor României	1
--	----------

PRIMUL REGE

CAROL I

ctitorul României moderne (1866 – 1914)

C. RĂDULESCU-MOTRU

REGELE CAROL I – ÎNTEMEIETORUL DINASTIEI	9
---	----------

Un Prinț de Hohenzollern devine Rege.....	10
---	----

Carol se încrede în propria-i spadă.....	13
--	----

Iscusita judecată a Regelui	15
-----------------------------------	----

NICOLAE IORGA

DESPRE REGELE CAROL I	17
------------------------------------	-----------

Militar? Da. Vivere et militare	18
---------------------------------------	----

A vrut o țară mai luminată	21
----------------------------------	----

P.P. PANAITESCU

URCAREA ÎN SCAUN A PRINCIPELUI CAROL DE

HOHENZOLLERN	23
---------------------------	-----------

Tinerețea lui Carol.....	23
--------------------------	----

Detronarea lui Cuza.....	25
--------------------------	----

Ideea dinastiei străine	26
-------------------------------	----

Originile candidaturii lui Carol de Hohenzollern la tronul României	28
---	----

Rolul lui Bismarck	33
--------------------------	----

Carol I și societatea românească	35
--	----

TUDOR VIANU

REGELE CAROL I ÎNTR-O INTERPRETARE FILOSOFICĂ.....39

Puterea sufletească40

Valoarea exemplară a caracterului42

CONSTANTIN MOISIL

STEMA ROMÂNIEI43

Stema Țării Românești44

1. Stema tradițională44

2. Stema combinată45

3. Stema în literatură46

Stema Moldovei49

1. Stema tradițională49

2. Stema combinată50

3. Stema secundară50

4. Stema în literatură51

Stema Ardealului52

1. Steme diferite52

2. Stema uzuală52

3. Stema Ardealului în literatură54

Steme unite55

1. Bathoreștii55

2. Mihai Viteazul56

3. Fanarioții57

4. Stema cu legenda Corvineștilor58

5. Alexandru Ioan I59

6. Stema României sub Carol I61

7. Stema României sub Ferdinand63

CONSTANTIN MOISIL

ÎNSEMNELE REGALITĂȚII ROMÂNE65

Însemnele regalității române - simboluri ale autorității supreme -
coroana regală, buzduganul, mantia regală și pavilionul regal.65

Coroana regală	65
Buzduganul	66
Mantia regală.....	66
Pavilionul regal	67
Cifra regală.....	68

MIHAIL POLIHRONIADE

ROMÂNIA ALEGE MONARHIA.....	69
Alegerea lui Carol de Hohenzollern.....	71
Frământări politice	76
La 20 august armata română trece Dunărea pe la Zimnicea	78
Ion Brătianu e silit să se retragă	81
Revenirea la putere a Liberalilor.....	86
Peninsula Balcanică era în plină fierbere	91
Intervenția românească e hotărâtoare.....	91
Testamentul Regelui Carol I (din «Monitorul Oficial»)	94
Codicil la Testamentul meu din 14/26 februar 1899.....	98

REGELE FERDINAND
„Întregitorul“ (1865 – 1927)

NICOLAE IORGA

REGELE FERDINAND	103
Studiile viitorului Rege	108
Un portret al Principelui.....	111
Serbarea de la Mitropolie	114
Jocul partidelor.....	115

MIRCEA VULCĂNESCU

REGELE FERDINAND ȘI RĂZBOIUL PENTRU

ÎNTREGIREA NEAMULUI.....	119
Curente de opinie publică	120
Politica lui Ionel Brătianu	121
Intrarea în război	122
Organizarea armatei române	123
Planul românesc de operații	123

Contra-măsurile Puterilor centrale	124
Însemnătatea intervenției române în războiul mondial	125
Situația generală a războiului în anul 1917	126
Considerații asupra bătăliilor de la Mărăști și Mărășești	126

VREMURI DE CUMPĂNĂ

Revoluția bolșevică în Rusia. Armistițiul	129
Autonomia Basarabiei	129
O dilemă istorică	129
Guvernul Averescu începe negocierile la Buftea	131
Condițiile „sine qua non”	131
Semnarea preliminarilor. Guvernul Marghiloman	132
Pacea de la București	132
Unirea Basarabiei	133

VICTORIA

Răsturnarea soartei armelor	133
România reîntră în războiu	135
Unirea provinciilor românești	135
A doua înaintare a românilor în Ardeal	135
Tratativele de la Paris	135
Problema Banatului	136

BOLȘEVISMUL ÎN UNGARIA

Reluarea operațiilor militare	136
Bătălia de la Tisa și ocuparea Budapestei	137
Demisia guvernului Brătianu. Semnarea tratatelor	137
Considerații generale asupra războiului românesc	138
„Norocul românesc”	138

REGE CAROL II

o domnie problematică (1893 – 1953)

TEȘU SOLOMOVICI

REGELE CAROL al II-lea	143
O ambiguitate fundamentală	145
Anularea căsătoriei cu Zizi Lambrino	146

Revenirea în țară	150
Vizita Regelui la Hitler. Conflictul cu legionarii. Regele și generalul Ion Antonescu	162

MIHAI I

de două ori Rege al României

TEȘU SOLOMOVICI

CELE DOUĂ DOMNII ALE REGELUI MIHAI I183

Destinul de Rege al lui Mihai I a stat sub semnul unor fatalități
istorice. Dar nici viața sa personală n-a fost lipsită de tragism.183

Mihai I relatează abdicarea tatălui său, Regele Carol al II-lea și
relațiile cu autoritarul conducător al României, generalul Ion
Antonescu.185

La 19 ani când a urcat pentru a doua oară pe tron, Mihai I era prea
tânăr ca să-și poată impune voința sau influența în politica țării196

După arestarea mareșalului Ion Antonescu și proclamarea
Armistițiului, Regele Mihai I a fost nevoit să se înfrunte cu
comunismul.197

MIRCEA IONNIȚIU (secretarul particular al Regelui Mihai I)

REGELE, RUȘII ȘI COMUNIȘTII209

Regele Mihai I revine în România227

C. RĂDULESCU-MOTRU

REGELE CAROL I – ÎNTEMEIETORUL DINASTIEI

Despre nepătrunsa putere a destinului, care a făcut ca un prinț din Casa de Hohenzollern să fie primul rege al poporului descendent din daco-romani, prima clară viziune a avut-o el însuși, Regele Carol I. Contribuția Sa la cunoașterea istorică a trecutului: Nicopole, 1396 – 1877 – 1902, dovedește aceasta îndeajuns. La 1396, sub zidurile cetății Nicopole, a luptat pentru desrobirea creștinătății de sub semiluna otomană, alături de Mircea cel Bătrân, Comitele Frederic VI de Zollern, întemeietorul Casei de Hohenzollern; la 1877, sub zidurile aceleiași cetăți, prințul Carol I de Hohenzollern, Domnitorul României, pe locul în care se desfășurase bătălia de la 1396, trece în revistă trupele aliate ruso-române, care aveau să ducă război în contra aceleiași semilune; iar la 1902, revederea din nou a Cetății Nicopole, dar de această dată nu ca războinic, ci ca suveran sărbătorit de locuitorii unei țări la a cărei independență el contribuise cu jertfele armatei sale române.

Puterea destinului, din cele mai vechi timpuri ale culturii omenești, este socotită ca o putere stăpânitoare a lumii. Calea ei este nepătrunsă. Totuși, dacă ea ține o ordine, fără cotituri de capriciu, calea ei nu poate să rămână în vecii vecilor nepătrunsă. Căci rațiunea omului, ce este ea altceva oare, decât darul de a inventa toate posibilitățile care se pot realiza într-o ordine fără cotituri de capriciu? Calea rațiunii și calea destinului trebuie să ajungă la o suprapunere, întrucât destinul nu poate fi decât una din posibilitățile rațiunii.

La această suprapunere lucrează toți oamenii noștri de știință, în special istoricii și filosofi.

Ce a adus sub zidurile cetății Nicopole, după malul Dunării, pe viteazul întemeietor al Casei de Hohenzollern? Liberarea creștinătății de sub amenințarea semilunei. Desigur. Aceasta este una din posibilitățile indicate de rațiune. Este, în orice caz, posibilitatea întrevăzută de rațiunea oamenilor, din anul 1939. Dar aceasta nu este singura posibilitate pentru a reveni sub zidurile aceleiași cetăți în viitor.

Când Prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen a primit în 1866 propunerea ca să se suie pe tronul Principatelor Dunărene, un tron înconjurat numai de riscuri primejdioase, în sufletul lui s-a produs o stare asemănătoare

aceleia, prin care a trecut, cu cinci secole mai înainte, ascendentul să, Frederic VI de Zollern. Posibilități diferite, dar aceeași cale a destinului. Ce a urmărit Frederic de Zollern? Să sară în apărarea celui mai sfânt bun pe care îl avea de apărat atunci Europa apuseană: prestigiul bisericii creștine. După cinci secole, un alt Hohenzollern se hotărăște să ia calea spre Dunăre; oare era și acum un bun sfânt al Europei de apărat? Era. Unul tot așa de sfânt, fiindcă și el era izvorât din spiritul creștinismului.

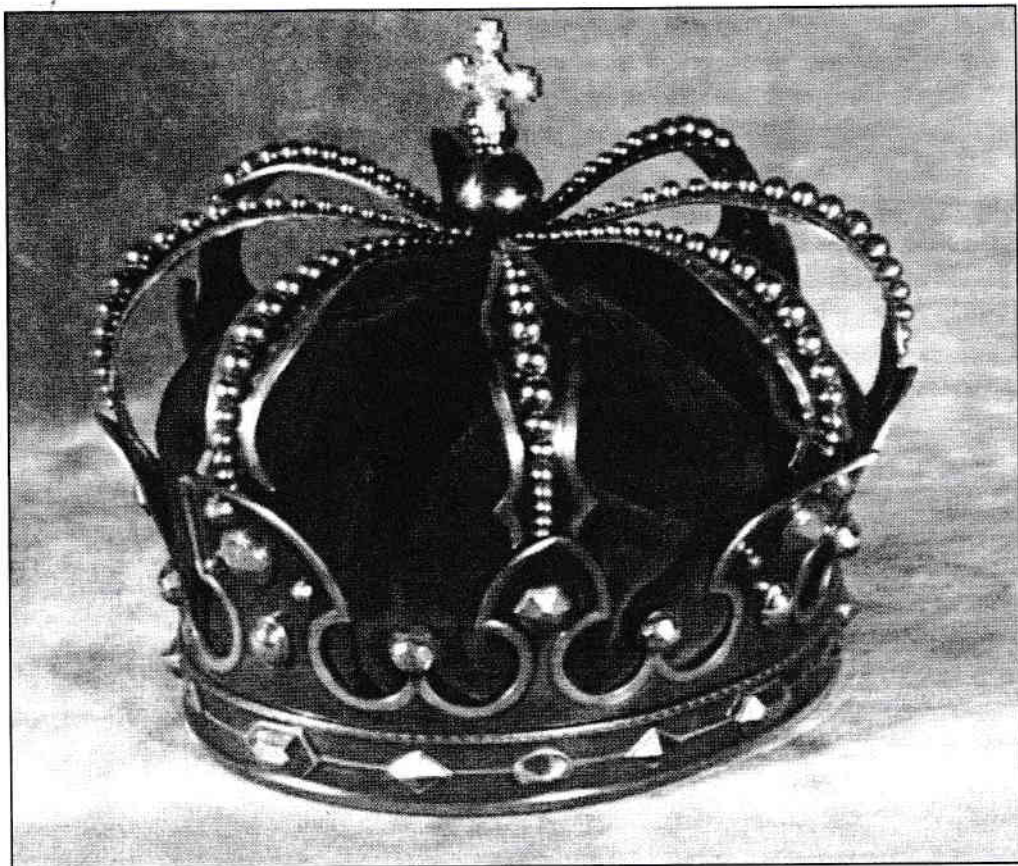
În Apusul Europei, mai mult decât în partea orientală a acesteia, prin adoptarea moralei creștine s-a trezit conștiința unei misiuni culturale. Popoarele Europei apusene se credeau predestinate, din datorie creștinească, de a elibera lumea din mizeria morală și materială, în care fusese ținută de păgânism. În aprecierea unui bun creștin din apusul Europei, de acum o sută de ani, a primi un rol de organizator într-o țară încă neorganizată era o misiune tot așa de sfântă ca și aceea de a fi apărătorul bisericii creștine. Prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen, primind oferta tronului românesc a continuat sub o nouă formă calea destinului pe care mersese odinioară străbunul său. De aceea și hotărârea sa a fost repede, fără ezitare și fără calcul. Dacă e să salveze viața unui popor, cavalerul creștin, orice s-ar întâmpla, primește. Aceasta a și hotărât pe prințul crescut într-o rigidă tradiție creștină.

În ziua de 8 aprilie, stil vechi, se pronunță plebiscitul Principatelor Unite Române pentru alegerea Principelui Carol de Hohenzollern ca Domn al Românilor, iar la o lună după aceea principele pune piciorul pe pământul României la Turnu Severin.

Repeziciunea cu care s-a petrecut suirea pe tron; votarea primei Constituții, în care se instituie domnia ereditară pentru familia principelui; dobândirea firmanului de investire din partea Porții; consimțământul tacit dat, rând pe rând, de diferite mari puteri europene la noua stare de lucruri în Principatele Române, sunt explicate de unii ca fiind rezultatul unei abilități politice; pentru care s-a găsit numele de politica faptului împlinit. Însuși conștiinciosul nostru bărbat de Stat, Dimitrie A. Sturdza, fostul secretar general al Academiei Române, este de această părere. Scrierea sa, cetită în ședința Academiei Române, de la 4 mai 1912, are ca titlu următoarea afirmare, cu înțeles dubios: Autoritatea faptului îndeplinit, executat în 1866 de cei îndreptățiți. Adică în 1866, un fapt a căpătat autoritate prin simpla lui împlinire; dar el totuși a fost executat de cei îndreptățiți. Dacă însă acei care l-au executat au fost îndreptățiți, autoritatea faptului nu vine ea oare de la această îndreptățire?

Adevărul adevărat este cu totul altul. Autoritatea faptului îndeplinit în anul 1866 vine de la împrejurarea că acei care ar fi putut să împiedice faptul n-au voit-o sau n-au putut-o face. Așa este totdeauna cazul faptului împlinit în istorie ca și în viața omenească în genere. Aceea ce se voiește și nu se împiedică, se

împlinește. Suirea și legalizarea pe tron a Principelui Carol, voită de reprezentanții poporului român din Principatele Dunărene s-au îndeplinit fiindcă acei care ar fi avut interes să le împiedice n-au avut puterea să le împiedice. Care avea interes să le împiedice ?

Coroana de oțel a României, 1881

Găsim denunțarea acestora în istoria adevărată, adică în istoria nefalsificată de subiectivism. Aveau interes: vreuna poate dintre Puterile europene; în primul rând Puterea otomană; și în al doilea rând pretenții la tronul Principatelor. Nu s-a produs împiedicarea nici dintr-o parte, nici din alta; de ce? Fiindcă hotărârile reprezentanților poporului românesc s-au luat repede și cu abilitate? Aceasta au putut-o crede entuziaștii patrioți români, chiar acei de talia unui Dimitrie A. Sturdza, dar adevărul care iese din consultarea documentelor vremii nu este acesta. Documentele vremii vorbesc în mod clar de slăbiciunea statului otoman și de suspiciunea reciprocă dintre celelalte Puteri europene. Turcia

nu avea o armată bine organizată. Celelalte puteri europene își țineau armatele pentru alte scopuri. Totuși, oricât de slab organizată ar fi fost armata turcească, ea ar fi putut ocupa Principatele sau măcar o parte din Principate. De ce n-a primit ordinul să treacă Dunărea ? Fiindcă Turcia primea informații de la Puterile prietene, că ocuparea Principatelor n-ar fi tocmai fără risc. I se șoptea că armata poate fi silită să lupte; ceva mai mult: poate să sufere o parțială înfrângere, și atunci această înfrângere ar fi adus o știrbire de prestigiu care s-ar fi propagat în toată lumea balcanică. Și să nu se uite, adăugau binevoitorii informatori ai Turciei, că pe tronul Principatelor Române se găsește un Principe de Hohenzollern, militar de tradiție și care, ceva mai grav, de cum a luat în mâini frânele statului Român a început să organizeze o armată. În aceste condiții, nu era mai bine pentru Turcia ca ea să aștepte și să se mulțumească în cele din urmă cu o satisfacție formală? Rămâneau pretendenții. Aceștia constituiau o piedică formidabilă, care putea să se ivească la orice moment, cu toate aparențele contrare. De ce nu s-au ivit? În pătura conducătoare a poporului românesc erau destule elemente care aveau în sângele lor aviditatea de a stăpâni tronul țării, aviditate care crescuse la paroxism pe timpul guvernării fanariote. În această privință starea din Principatele Române era la fel cu aceea de la celelalte popoare creștine din Balcani. Pretendenții la tron constituiau aici peste tot o cauză de instabilitate politică. De astă dată însă pretendenții la tron își măsoară aviditatea; cumpănesc împrejurările; ezită. Bineînțeles, pentru moment, nu pentru totdeauna. Cine i-a făcut ca de astă dată să se cumpănească și să ezite? Din documentele vremii se vede clar. Prestigiul personal al prințului. Din momentul în care acesta s-a prezentat în fața reprezentanților poporului pentru a presta jurământul pe Constituție, în sufletul păturii noastre conducătoare s-a simțit că de astă dată nu mai este ca pe vremurile de până aici. De astă dată era un adevărat conducător pe tronul Țării.

Autoritatea faptului împlinit nu venea, așadar, din repezeala cu care s-au împlinit formele instaurării pe tron a Prințului, ci din însușirile înnăscute ale acestuia. Faptul s-a împlinit fiindcă prințul Carol a fost bărbatul potrivit împrejurărilor prin care trecea neamul românesc la 1866.

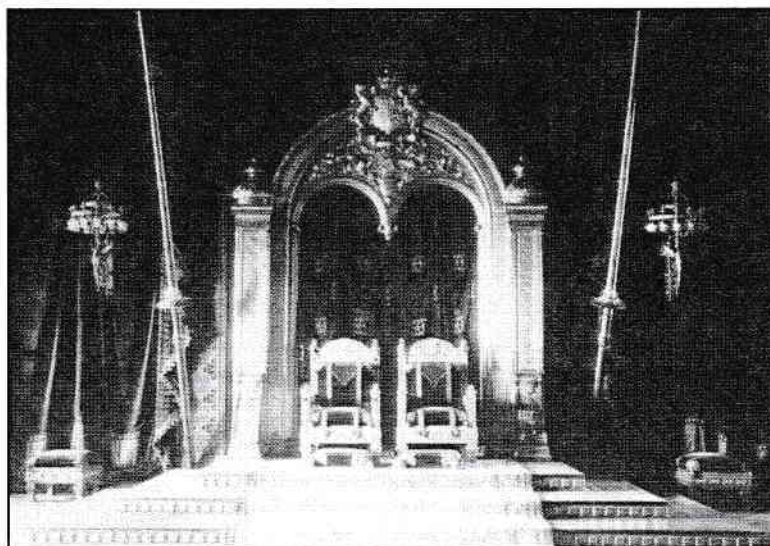
Însușirile înnăscute și tradiția de Hohenzollern ale Prințului au constituit în 1866 și de aici înainte, în tot cursul lungei sale Domnii, zidul de apărare de care s-a izbit și în care s-au frânt toate atacurile îndreptate contra Statului Român. Un Principe de Hohenzollern, cu caracterul pe care l-a avut Regele Carol I, era singurul care putea reuși în misiunea de a readuce neamul românesc la destinul său istoric.

Și trebuie mărturisit astăzi, că misiunea aceasta a fost așa de grea, că numai prin forța celui de sus se poate explica desăvârșirea sa.

Neamul românesc a fost scos din orbita destinului său prin năprasnicele cuceriri făcute în sud-estul european de Împărăția Otomană. În urma acestor cuceriri, centrul de gravitație al vieții sale politice se mută dinspre Europa centrală spre colțul Europei ocupat de puterea turcească. În secolul al XIX-lea, românii, alături de celelalte popoare creștine din Balcani, sunt cunoscuți în Apusul Europei numai ca unul din numeroasele puncte de întrebare, pe care le pune așă numita chestiune orientală; sau, mai bine zis, ca unul din bunurile care aveau să se împartă, atunci când va fi deschisă moștenirea bolnavului din Constantinople.

Prima parte a misiunii Principelui Carol I de Hohenzollern, ales domnitor al țării era astfel de la sine indicată. Țările Române trebuiau să fie liberate de sub Împărăția otomană. Pentru a fi eliberate însă, nu le sta înainte o singură cale. Ci mai multe; în orice caz două. Calea obișnuită balcanicilor: eliberarea prin intervenția unei Puteri străine, care Puteri, dintr-un interes direct sau indirect să fie aduse a face război Turciei, și calea obișnuită popoarelor occidentale: pregătirea unui război direct cu Turcia organizând o armată proprie. Nu este greu de ghicit care dintre acestea două era pe placul Principelui Carol I de Hohenzollern. Descendent al unei familii la care disciplina militară era intrată în sânge; el însuși crescut de mic în cultul lui Frederic cel Mare de Prusia, ar fi greu de admis că schimbând locul, el și-a schimbat dintr-o dată și caracterul. Că în loc de a se încrede în spada sa proprie, să se încreadă în dibăcia diplomației balcanice. A doua zi, cum cetim în notele zilnice ale unui martor al vieții sale, instalat la conducerea Țării, el ia îndeaproape cercetare situația armatei pe care încearcă s-o organizeze, nu numai după modelul, dar și cu instructori prusieni. Bineînțeles, intențiunile lui nu sunt înțelese. Educația păturii conducătoare românești, din mijlocul căreia Domnitorul avea să-și aleagă sfemici, cultivase în aceștia mai mult încrederea în magia frumoaselor formulări de principii, decât în organizarea trupelor militare. Domnitorul a trebuit să cedeze, pentru a nu trece drept un agent al Prusiei. Armata română s-a organizat totuși cu încetul. La zece ani după venirea Prințului în țară, armata nu mai era cea pe care el o găsisese în 1866. Când se produse declarația de război dintre Rusia și Turcia în 1877, el avea lângă el o armată modestă, dar avea totuși o armată, și mai presus de toate, avea în el conștiința că numai prin puterea armatei va ajunge să-și aibă independența Tronului. Această conștiință explică întreaga sa purtare de la începutul războiului. Atotputernicului împărat al tuturor Rusiilor i s-a părut din cale afară de pretențios că Domnitorul românilor vrea să-și păstreze comanda asupra armatei sale. Ce însemnătate putea oare să aibă o armată așa de mică? Însă Domnitorul nu intră în război câtă vreme nu i se încredințează o zonă separată de comandă. Când apoi este chemat să vină grabnic în ajutor, pretenția lui crește: intrarea în război o condiționează, după tratative în toată regula, de comanda supremă asupra tuturor trupelor ruso-române, care luptă în sectorul Plevnei. Această purtare pretențioasă

putea să aibă consecințe periculoase în cazul când aramata rusească izbutea să învingă fără ajutorul românilor la Plevna, dar ea era singura consecvență cu conștiința unui militar de rasă. Domnitorul Carol, deodată cu afirmarea tradiției sale de familie, reînvia astfel vechea atitudine a voievozilor, Țării, care duceau

Tronurile României, Palatul Regal, 1913

războiul numai pe propriul lor risc.

Independența obținută în urma războiului din 1877 înlesni neamului românesc din nou gravitarea lui spre Europa centrală și cu aceasta cristalizarea idealului său național. Aspirațiunile de până aici luată după proclamarea Regatului în 1881, o

orientare politică precisă. Și unitatea

națională a tuturor românilor se impuse ca o a doua parte a misiunii, așteptându-și realizarea. La această a doua parte a misiunii sale, primul Rege al Românilor a avut din partea păturii conducătoare un concurs ceva mai eficace. Idealul unității naționale era în sufletul tuturor acelor care aparțineau acesteia: fie că ei aveau influență, fie că nu aveau influență în afacerile de Stat. Idealul unității naționale era pe deasupra oricărui interes de partid politic. După proclamarea regatului nu mai existau separatiști nici față de idealul țării, nici față de prestigiul aceluia care ocupa Tronul. Cu toate acestea erau deosebiri de metode în ceea ce privește realizarea unității naționale.

Potrivit educației verbaliste care era la modă, mulți dintre așa numiții oameni politici sperau să obțină realizarea idealului de la frumusețea arhitectonică a principiilor afirmate de sus cu pompă și ostentație. Regele Carol I, dimpotrivă, avea puțină încredere în frazeologie. Întregirea neamului, care își pusese soarta în mâna lui, pentru el nu era o problemă de rezolvat prin inspirații improvizate, ci o problemă de politică practică a cărei rezolvare o indica experiența de până aici a popoarelor; experiență pe care el nu avea să o caute prea departe, căci o învățase în casa sa părintească și își formase sufletul în ea; experiența întregirii Prusiei, la care contribuisese în mod atât de nobil strămoșii săi.

Într-o comunicare făcută la Academia Română în 1901 și de care am amintit mai înainte, Regele Carol I, vorbind de Frederic cel Mare, întregitorul Prusiei, îl caracterizează ca pe bărbatul de stat: "cu iscusită judecată și minunată prevedere; cu o atenție căreia nimeni nu-i scapă, chiar din lucrurile cele mai mici". Cu aceste cuvinte Regele Carol I caracterizează și metoda prin care el urmărește reîntregirea neamului, idealul național. Iscusită judecată și minunată prevedere. Prin aceste însușiri și-a meritat el gloriosul titlu de Carol I cel Înțelept, pe care i-l dă astăzi istoria.

În adevăr, o iscusită judecată a dovedit el, punând independența țării la adăpost de orice atac din partea Rusiei, prin alianța cu Puterile Centrale, Germania, Austro-Ungaria și Italia; alianță care a durat până la războiul din 1916 și care a dat țării putința să se dezvolte în mod liniștit pe terenul economic și cultural. Minunată prevedere a dovedit el mai ales refuzând coroana Bulgariei, care i se oferea după detronarea Prințului Alexandru de Battemberg în 1866. Unirea cu Bulgaria ar fi adus o complicație primejdioasă în calea revendicării provinciilor locuite de români din Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Rusesc. Iscusită judecată și minunată prevedere, la un loc reunite, a dovedit el în timpul ultimului război dintre popoarele balcanice, din 1913, când el se ridică până la rolul de arbitru al situației politice Sud-Est europene.

Întregirea de fapt a neamului el n-a văzut-o. Voia celui de sus a dat această nobilă misiune urmașului său Ferdinand întâi cel Leal.

Nici înlăturarea cauzelor de slăbiciune internă, cu care el a avut atât de luptat, și care l-au împiedicat de la consolidarea statului, așa cum a fost dorită de el, nici pe aceasta n-a văzut-o. În voia Celui de Sus stă ca și misiunea aceasta din urmă să se desăvârșească sub domnia Celui de-al doilea urmaș al său, sub Regele Carol II Voievodul Culturii.

Sunt câteva zile numai, de când s-a ridicat în piața din fața Palatului regal din București, statuia de bronz a aceluia care a purtat războiul de independență a Țării. Ceva cam întârziat a venit această statuie. Amintirea înțeleptului Rege n-a suferit însă cu nimic din aceasta. Întârzierea nu atacă decât amintirea celor care nu merită să aibă statuie. În schimbul întârzierii, înțeleptul rege a avut, cu ocazia dezvelirii statuei sale, o apoteozare, nu numai așa cum s-a convenit să fie din partea unui popor recunoscător, ci așa cum și-ar fi dorit-o el însuși, din tot adâncul sufletului său!

Pe strada pe care el venise în 1866 ca să-și ia în primire Palatul în care avea să locuiască, o modestă casă de boiernaș, pe acea stradă, pe fostul pod al Mogoșoaiei, pe care se găseau, la venirea lui, înșirați în spalier, de o parte și de alta, bărbații care nu aveau în aspectul lor nimic militar, deosebindu-se de restul populației numai prin aceea că țineau pe umăr o pușcă și erau încinși cu cartușiere, defilau acum, în ziua de 9 mai 1939, în fața statuei lui, nu numai trupe

de armată regulată, dar și echipe din rândul populației civile, compuse din tineri și bătrâni, băieți și fete, formate în spiritul de disciplină militară, așa cum dorise și el atât de mult.

Apoi, a doua zi, la 10 mai, pe platoul Cotrocenilor, defilarea măreață a armatei regulate: continuarea apoteozei! Statuia, în adevăr, a întârziat, dar spiritualitatea misiunii pe care descendenții familiei de Hohenzollern o au de îndeplinit în istoria neamului românesc, aceasta n-a întârziat, dimpotrivă, aceasta a sporit și a continuat să-și sporească și să-și întărească roadele. Zecile de mii de soldați care au defilat pe platoul Cotrocenilor, disciplinați militărește, la suflet și la corp, echipați cu tot ce tehnica războiului a dat până acum mai perfect, sunt întrupările, așteptate cu atâta dor, zeci de ani în șir, de sufletul aceluia care a fost cărmuitorul de ieri al destinului românesc. Pe platoul Cotrocenilor, în zilele trecute, Învingătorul de la Plevna, Înțeleptul Rege Carol I, din lumea lui de fericită existență, și-a revăzut cele mai intime gânduri în realizările Nepotului Său Carol II.

I-a fost dat astfel destinului românesc să-și regăsească, până în cele din urmă, în mijlocul unei Europe întinerite, calea sa de glorie străbună.

*Regele Carol I
și Principele
Moștenitor
Ferdinand*

*NICOLAE IORGA***DESPRE REGELE CAROL I**

Înaintea Palatului Regal, căruia i se deschide o largă perspectivă, cu toate împrejurările grele în care trăim, stă să se așeze, statuie vrăjită de cel mai priceput tâlmăciu sufletesc al psihologiilor umane, prin arta sculpturii, sârbul Mestrovici, chipul călare al regelui Carol I. Această comemorație, care nu se poate mărgini la un simbol material și care nu poate cuprinde numai manifestări verbale, oricâtă sinceritate s-ar găsi în ele și oricâtă noutate în ce privește întrebuintarea cuvintelor ar sta la îndemâna meșterilor graiului, trebuie să caute, când este vorba de un stăpânitor de țară, de un domn de neam, un îndoit sens: acela al sufletului său însuși și acela al misiunii adevărate și precise, pe care a îndeplinit-o în conducerea unei societăți omenești, în partea largă pe care situația i-a putut-o atribui în această croire și urmărire de drum. Ceteam acum în urmă într-o conferință a răposatului I.G. Duca, în care el culegea din "Memoriile" sale, rămase nepublicate până acum, cu tot interesul pe care desigur trebuie să-l cuprindă, fiind vorba de un factor atât de amestecat în viața noastră politică, o pagină în care el își arăta impresia pe care i-a produs-o Regele în momentul când, după plecarea lui Maiorescu, la capătul zbuciumului, pe care istoria trebuie să-l judece aspru, al României în Războiul Balcanic, partidul liberal, în care Duca juca încă de atunci un rol așa de important, fusese chemat la putere. El vorbește de felul rece în care a fost primit noul Minister, de singura injoncțiune făcută noilor sfătuitori ai Coroanei de a depune obișnuitul jurământ, de cuvintele ironice, tăioase chiar, care au fost adresate unor miniștri, care i se păreau Suveranului de atunci că nu corespund întru totul, prin vârstă, prin capacitate, prin moralitate, sarcinii cari li s-a atribuit, unul fiind prea tânăr, altul prea nou în meseria de care se apucă, un al treilea prea amestecat în rosturi de acelea care pot să-l facă bănuț de urmărirea ca ministru a unor interese personale.

Duca, foarte bucuros că el a scăpat de partea pe care o aștepta din aceste critici, cu atât mai ferite în formă, cu cât mai dureroase în fond, caută cu acest prilej solemn să descopere ce era în sufletul lui Carol I. I s-a părut că are înaintea sa un fost militar prusian care nu și-a părăsit niciodată apucăturile de odinioară, care deci, deși se ridicase după o boală grea și era evident slăbit, căuta să se înțepenească într-o atitudine de comandă, și care avea în privire, în cuvinte, în felul chiar de a se mișca și de a merge, ceva care reprezenta elementul indelebil din întâia sa pregătire acolo, la el, în Prusia.

Duca nu spune dacă părerea aceasta despre Regele său, care a fost și Regele tinereții oamenilor din generația mea, puțințel mai veche decât a tânărului ministru, a fost sau ba schimbată de împrejurări. "Memoriile" lui ne vor spune

poate ceva în această privință. Acei cari au cunoscut pe Carol I înainte de această scenă și acei cari au avut onoarea, pe care n-o pot uita, de a se împărtăși nu o dată de momentele de adâncă și vădită sinceritate ale unui suflet care, împotriva părerii acestui martor, nu recurgea totdeauna la mijloace dibace de a-și ascunde cugetarea, întrebând, cum ni se spune în acea pagină, despre lucruri pe care le știa, numai pentru a vedea ce se găsește în adevăr în sufletul aceluia pe care-l avea înainte, toți pot să aducă însă o mărturie împotriva.

Militar? Da. Romanii ziceau: *vivere est militare*, „viața este o ostășie” și fiecare trebuie să ne facem un suflet de ostaș, încercând să atingem acel ideal suprem, pe care l-a realizat casta dominatoare în Japonia și care face tăria acestei națiuni: a primi datoria cu orice preț, a o îndeplini cu orice risc, a înăbuși sentimentele umane care se revoltă împotriva acestei porunci aspre, a nu înfățișa nimănui o bucurie și o durere care te privesc pe tine însuși, acesta este desigur un înalt ideal, pe care sufletele în adevăr nobile caută să-l îndeplinească.

În fiecare clipă Carol I se voia, se silea și izbutea să fie astfel. Vorbește și Duca despre ochii aceia mici, albaștri, ai Beauharnisilor, din care el venea după mamă, ochi cercetători și cari puteau părea reci ca oțelul, și se poate vorbi și de acel glas al său, în care căuta să nu se manifeste pornirea inimii, dar, pe lângă ce vede cineva la om și ascultă de la dânsul, se desfac, pe căi neștiute, de ceea ce noi numim știință, manifestări sufletești adânci și secrete, pe care în adâncul său propriu, prin mijloace tot așa de secrete, le înțelege cine are într-însul omenie.

Desigur că, prin disciplina pe care și-o impusese, prin acea căutare de prestigiu care este un semn deosebit al tuturor Suveranilor din vremea sa, încurajându-se de acea pompă pe care Napoleon al III-lea a știut s-o întrupeze mai bine și s-o răspândească asupra tuturor „fraților” și „verilor” săi încoronați, Carol I ar putea să aibă înfățișarea unei mândrii de sine care se numește vulgar: vanitate. Înțelegătorii firilor omenești mergeau însă mai departe de o aparență, care era pentru acest suveran mijlocul potrivit pentru a vrăji mulțimile bucuroase, a sări de la o revoluție la altă revoluție: îmblânzitorul de fiare care se înfățișează cu o licărire dominatoare în ochi înaintea animalelor care urlă și se aruncă, poate fi, îndată ce și-a părăsit rostul înaintea cuștilor, un sentimental, capabil de iubire pentru o femeie și de părintească grijă pentru copiii săi. Tot prestigiul pe care l-a întrebuințat Napoleon al III-lea nu l-a împiedicat de a cădea la cea dintâi întorsătură defavorabilă a soartei, ceea ce înseamnă că nu politica de prestigiu era rea, ci că nici prin mijloacele acestei politici de prestigiu, practicate cu atâta dibăcie, tronurile în această vreme nu se puteau simți sigure.

Așa trebuie să se înțeleagă, socot eu, psihologia lui Carol I. Platoșa era de oțel strălucitor: potrivnicii nu știau unde este încheietura zalelor; ea era însă acolo și anumite gesturi ale lui o vădeau. La Iași, când s-a dezvelit statuia lui Vodă Cuza și eu, încă destul de tânăr, plin de evlavie pentru curajul aceluia care riscase tot,

căci nu avea datoria de a întemeia o dinastie, ceea ce fixează o deosebire esențială între îndrăznelile lui și lungile îndoieli și zăbave și grelele acceptări, contra cărora se lupta toată conștiința sa, ale aceluia care a dat Regalitatea ereditară, făceam lauda cuvenită Domnului care timp de șapte ani a fost, pe un tron săpat de patimi politice, mucenicul chemării sale, Carol I nu s-a simțit scăzut prin această gloriificare, și nici prin cuvintele mele din urmă, când uram Regelui ca, atunci când nu va mai fi între noi să se poată zice despre dânsul, în toată sinceritatea, ceea ce în acest moment zic despre înaintașul său, ci mi-a trimis printr-un adiutant, puțin capabil de a îndeplini această misiune cu discreție, asigurarea că acest discurs i-a plăcut, ceea ce nu spusese de discursurile celelalte, în care era numai lauda aceluia care stăpânea în acel moment și, când, la urmă, am simțit lângă mine, după defilarea luptătorilor de la 1877, ființa, cu totul neașteptată și surprinzătoare, a Regelui, care voia personal să-mi spună ceva, el a mers până acolo încât, când, influențat de atmosfera servilă a timpului, am răspuns la cuvintele de prețuire venite asupra mea prin observația că: „nu erau lingușiri care se îndreaptă către un Suveran”, răspunsul său a fost acesta: „și crezi că aceste lingușiri mi-au plăcut vreodată?”

N-a fost un caz izolat acesta, ci de atâtea ori eu, care nu i-am fost ministru și care nu aveam nimic să-i cer și căruia îmi era și atunci indiferentă orice ridicare și coborâre în viața publică, l-am auzit arătându-și profundul desgust față de neonestitatea și imoralitatea pe care era silit să le tolereze acela care răspundea într-un moment lui Alexandru Bădărău, care îi prezenta o listă de numiri reprezentate de interese ale politicei practice, atâta: dacă fiecare, luându-i pe rând, sunt oameni buni, pentru ca, la urmă, printr-un gest pe care nu știu dacă Bădărău l-a înțeles, să aștearnă cea mai disprețuitoare iscălitură pe care a dat-o vreodată un Suveran. Erau momente și de duioșie în legătură cu dânsul, ca atunci când atâtea ieșiri din ceremonial și din etichetă se producea subit și cuvintele răsunau părintește pentru acela care cu tinerețea lui, stătea înaintea Suveranului.

Aceasta pentru ce era Carol I în el însuși, așa cum se înfățișează și în așa de frumosul testament, care ar trebui să fie înscris pe pedestalul măreței statui ce i se ridică, fiindcă acolo, ca omul înaintea morții, își exprimă gândul său cel adevărat, pe care, dacă l-ar fi manifestat, erau destui oameni cari să calce Regalitatea în picioare.

Care a fost, acum, sensul acestei domnii?

I s-a spus de unii, cari vedeau numai aparența: Carol Îngăduitorul. Nu era calificăția cea mai nedreaptă de care s-a împărtășit el în viață. Erau alții cari, deprinși cu risipa unei aristocrații, care s-a ruinat prin aceasta, și cu iubirea pentru viața din afară, căreia îi sacrificau tot ceea ce viața dinăuntru trebuie să cuprindă, priveau ironic la uniforma veche, întoarsă pe dos, a aceluia care, în felul acesta, a dat o mare lecție de simplitate oamenilor generației sale, și, când, de pe urma creării domeniilor regale, care erau o necesitate și au devenit o adevărată școală,